

Književne novosti

Dr. Ivan Geršak. Ormoški spomini. Ljubljana, 1902. Založila Ormoška posojilnica.

Mehanično jemljemo dandanašnji nove knjige v roko; le lok naše logike se napne, naša čuvstvenost pa molči. »Ormoški spomini — kletarsko društvo — slike — Davorin Trstenjak —«, to je teklo mimo mojih oči, predno sem razrezal knjigo. Začel sem jo čitati odzadaj in sem pričital na ta pri ocenjevalcih nenavadni način do posvetila, ki ga je napisal izdajatelj dr. I. Geršak, notar v Ormožu, svojemu bratu, misijonarju v Solunu. In postajalo mi je nekam nemirno srce. Odložil sem kritiško tehtnico, kajti tukaj je treba le zreti, nič premo-trivati, le poslušati, kakor pač poslušas izkušenega moža, ki se bliža oni dobi, ko živijo zanj skoraj le spomini . . . Dr. Geršak je imel in ima v svojem tri-desetletnem delovanju v Ormožu nasprotnike; tu se brani proti njim, poročajoč o svojih uspehih in neuspehih. To njegovo kramljanje je toli prijetno, da ga poslušamo prav radi. Sam je na svetu. »Ko sem se l. 1871. selil iz Ptuja,« pripoveduje, »je bil krasen solnčen jesenski dan! Bili smo trije: moja ljuba ženka Marjeta in moj angelček Olga. Ni ju več! . . Obe sta me zapustili leta 1895., ko je listje padalo.« — Mož, ki tako in le toliko govori o potopu vse sreče svojega srca, postane takoj naš ljubi znanec.

Prvi del knjige so Geršakovi spomini. Drugi del, »Književniki«, prinaša črtice o življenju in delovanju onih mož, katerim je tekla zibel v ormoškem okraju. In vredno je, da se jih spominjamo. Res se je rodilo na oni grudi precej znanih, tudi znamenitih mož, kakor Modrinjak, dr. Kočevar, Stanko Vraz, Božidar Raić, Davorin Trstenjak, izmed še živečih dr. Dečko, A. Trstenjak, Fr. Ks. Meško, dr. F. Simonič, R. Vrabl i. dr. Opisal jih je večinoma B. Flegerič — tudi ondotni rojak — kaki trije so se pač brezimno opisali sami. — Vsi odstavki se odlikujejo s podrobnim poznavanjem krajevnih in osebnih razmer in imajo marsikako drobtino za slovstvenega zgodovinarja; pisani so poljudno, tuintam z malce naivno samozavestjo, to pa stvari ne škoduje nič; doslovni citati iz ugodnih ocen kakega lastnega dela so pa vendarle preslastna lokalnopatriotična začimba. — Skratka: knjiga prinaša marsikaj zanimivega iz pretekle in polpretekle, pa tudi sedanje dobe, je pisana v prikupljivem tonu. Želimo, da bi vsak okraj izdal slično, za kulturno zgodovino važno knjigo!

Dr. Jos. Tominšek.

Evgenij Kumičić. Slučaj. Broj 84. i 85. Crn Božić. Tri pripoviesti. Naklada knjižare Lav. Hartmanna (Kugli i Deutsch). Zagreb 1902. M. okt., 176 str. Ciena 1'50 K.

Prva povest je prvenec znanega pisatelja, ki si je s poznejšimi deli pridobil dober glas in ugled med hrvaškimi pripovedači. Da je povest prvenec, vidi se pač skoro na vsaki strani. Zakaj se povest imenuje »Slučaj«, ni prav jasno — menda zato, ker dotičniku umreta nevesta in mati. — Spretnost svojo je pokazal v opisu prirodnih prizorov in duševnih pokretov, a početnika izdajajo nepotrebni potopisi, rodoljubni vzdihji brez pravega povoda, naivno-romantično

trgan govor, gomiljenje epiteto (n. pr. »uzmem ju za toplu ruku i pritisknem liepu ruku«). Da duša šepeče, mi ni znano. Dvakrat se ponavlja fraza, str. 1.: »Pariz može se opisati jednom rieči, a ta je »Pariz« in str. 9.: »Što sam uvijek osjetio, kad sam pomislio na Dubrovnik, neda se, ne može se izreći nego jednom rieči, a ta je: Dubrovnik«. —

Broj 85. in 86. je pretresljiva slika nesrečnih Slovačkov, katere grabijo Madjari svojim roditeljem ter jih nameščajo pri madjarskih kmetih, da le-ti iz njih često s surovim postopanjem napravijo Madjare. Dva dečka, ki dobita od družbe, ki pospešuje razpečavanje Slovačkov, številki kakor francoski obsojenci, pobegneta ter se vrneta domov.

»Crn Božić« slika nesrečo, ki je zadela obitel odvetnika dra. Ante Kovačiča, kateremu se je potemnil um in ki je ostavil svojo družino v največji bedi. Kumičić je spisal to pripoved, da izpodbode plemenite duše na milosrčnost proti bedni obiteli pokojnikov.

Knjiga je elegantno opremljena in obsega štev. 333.—338. H(rvatske) B(iblioteke).

R. Perušek.

Галицко-русская Матица, Научно-литературный сборникъ за I. 1902., dva zvezka s štirimi knjigami. — Ako govorimo o avstrijskih Rusih, mislimo običajno na takozvane Maloruse, Rusine ali Ukrajince, ki pišejo v svojem južno-ruskem, od knjižne (veliko-) ruščine dialektično različnem jeziku. Kdor stoji z nami vred na stališču neoborive resnice, da je cepljenje knjižnih jezikov zapreka velikemu razvoju, obžaluje separatistne težnje Ukrajincev in se veseli, da je i med gališkimi Rusi močna struja za edinost knjižne ruščine. In ta (veliko-) ruska struja ima v Lvovu svojo Matico, ki izdaja »Naučno-literaturni zbornik«. Po svoji vsebini je to izdanje najsorodnejše Letopisu novosadske Srpske Matice ter obsega poleg leposlovja tudi znanstvo. V zmislu svoje temeljne ideje pri- naša ta letnik znanstvene članke o preporodu ogrskih Rusov v prvi polovici XIX. veka, ki se je izvršil v znamenju (veliko-) ruskega jezika, o Rakovskem in Levickem; broječ med svojimi sotrudniki ognjevitoga zastopnika vseruske misli, urednika »Slavjanskega Věka«, Verguna, ki je to pot priobčil pesmi »Iz dnevnika ljubvi«, se ozira osobito na pisatelje in pesnike, ki ne pišejo »na jazykě Ševčenka«, ampak »na jazykě Puškina i Gogolja«. Radi jubileja njune smrti sta v tem letniku na vrsti Gogolj in Žukovskij. O poslednjem je znamenit članek Zamotina: »Goluboj (= modri) cvěok« vž poeziji Žukovskago; ta »modra cvetka« je Žukovskemu kakor nemškemu romantiku Navalisu simbol idealne ljubavi, ki vidi v svojem predmetu, v devi »mikrokozem svojega svetovnega naziranja, vesoljni svet v okrajšani podobi; tej romantični ljubezni Žukovskega nedostaje sedanjosti; »ostal je le drag spomin o prošlosti in up v bodočnost — tam v zagrobnem svetu, nada na zlitev s sorodno dušo za grobom«... Prim. ljubav romantikov Stanka Vraza in Prešerna, »ki z Bogomilo up sreče onkraj groba v prsih hrani«.

Dr. Fran Ilešič.

Mali vitez Pan (Volodijevski). Tega znamenitega Sienkiewiczzevega romana, ki ga je poslovenil Podravski in ki izhaja v založništvu tvrdke Kleinmayr & Bamberg, je izšel I. zvezka 2. sešitek. Povest se čita prav dobro.